25/01/2022

Όταν οι Καππαδόκες μετέφεραν τα ιερά λείψανα του Αγίου Γρηγορίου στη νέα τους πατρίδα

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου

Κάθε χρόνο τέτοια μέρα, ανήμερα της εορτής ενός εκ των τριών Ιεραρχών, του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, του Ναζιανζηνού, οι μνήμες ξυπνούν, για να θυμίσουν στους κατοίκους της Νέας Καρβάλης, στην Καβάλα, τη μαρτυρική ημέρα που οι πρόγονοί τους εγκατέλειψαν με πόνο ψυχής τις πατρογονικές τους εστίες, αγωνιώντας όχι τόσο για τη μεταφορά των προσωπικών τους αντικειμένων, όσο για τη μεταφορά των ιερών λειψάνων του αγαπημένου τους Αγίου, που δεν έπρεπε να μείνουν στην Τουρκία και να πέσουν στα χέρια των Οθωμανών.

Επιμέλεια: Ευγενία Δίτσα

Η ανάγκη να έχουν μαζί τους τον Χριστό και τους Αγίους του στη νέα τους πατρίδα ήταν μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλη. Άλλωστε, έρχονται από την

αγιοτόκο γη της Καππαδοκίας. Δεν θα μπορούσαν να κάνουν αλλιώς...

Εκατό χρόνια μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και το βίαιο ξεριζωμού του ελληνισμού, ο Ιερός Προσκυνηματικός ναός του Αγίου Γρηγορίου, που αποτελεί επίκεντρο πανηγυρικών και λατρευτικών εκδηλώσεων, κρατάει ακόμα ζωντανές τις θύμησες των μεγαλυτέρων, οι οποίες μεταφέρονται με σεβασμό στις νεότερες γενιές. **Εκεί, στο κέντρο της Νέας Καρβάλης, όπου βρίσκεται ο Ναός του Αγίου, είναι αποθησαυρισμένα τα σκηνώματα του ιδίου και της οικογενείας του, με τα ιερά λείψανα του Αγίου να θησαυρίζονται σε χρυσή λάρνακα.**

Το μεγαλύτερο μέρος των λειψάνων του Αγίου που βρίσκεται στο ναό, το έφεραν με μύριους κινδύνους ως εκεί οι ξεριζωμένοι Καππαδόκες, μαζί με τα ιερά σκεύη της εκκλησίας (τους πολυέλαιους, το δεσποτικό και τον επιτάφιο) που τον τιμούσε στη γεννέτειρά τους. Εξάλλου, κάποια λείψανα φυλάσσονται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, όπου τελέστηκε σήμερα Πατριαρχική Θεία Λειτουργία επί τη εορτή του Αγίου, ενώ η τιμία κάρα του θησαυρίζεται στην Ιερά Μονή Βατοπαιδίου.

Η επέτειος μνήμη του Μεγάλου Πατρός και Ιεράρχου της Εκκλησίας, Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, αποτελεί κάθε χρόνο ένα ξεχωριστό γεγονός για τους χριστιανούς της Πόλεως της Καβάλας αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Συνεγείρει ιδιαιτέρως τις ψυχές εκείνων, που έλκουν την καταγωγή τους από την αγιοτόκο Καππαδοκία της Μικράς Ασίας, και οι οποίοι έρχονται ευλαβικοί προσκυνητές από κάθε μέρος της πατρίδος μας στον δικό τους Άγιο, αντιμετωπίζοντας πολλές φορές δύσκολες καιρικές συνθήκες και διανύοντας

μεγάλες χιλιομετρικές αποστάσεις, στο ιερό Προσκύνημα της Νέας Καρβάλης, που αποτελεί συνέχεια της παλαιάς Καππαδοκικής Καρβάλης (Γκέλβερι) και ως εκ τούτου συνδετικό κρίκο στην αλυσίδα μιας μακραίωνης Ιστορίας.

Εκεί, στην Καρβάλη της Καππαδοκίας, ήταν θησαυρισμένο από το 390 μ.Χ. το Ιερό Σκήνωμα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, στον ομώνυμο ναό του, μέχρι το 1924 όταν με την ανταλλαγή πληθυσμών, οι πρόσφυγες το μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα, τη Νέα Καρβάλη, λίγο έξω από τη Καβάλα.

Μαρτυρία για τη μεταφορά των ιερών λειψάνων

Μια από τις σημαντικότερες μαρτυρίες, που διασώθηκαν μέχρι τις μέρες μας, για το πώς πάρθηκαν τα ιερά λείψανα από την συγκεκριμένη περιοχή της Μικράς Ασίας, είναι αυτή της αείμνηστης Πολυξένης Κατραντζή. Βρίσκεται καταγεγραμμένη στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών κι έχει καταχωρηθεί στο έντυπο «Η Έξοδος», τόμος β’, που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1982, και αναφέρει μεταξύ άλλων:

«***Κάναμε την τελευταία λειτουργία. Βάλαμε σε κάσες το λείψανο του Γρηγορίου Θεολόγου, τις εικόνες, τους πολυέλαιους και τα καντήλια των εκκλησιών. Όσα εικονίσματα ήταν παλιά τα θάψαμε στο νεκροταφείο. Τα πράγματά μας τα φορτώσαμε σε καμήλες και τα στείλαμε στη Μερσίνα. Αύγουστος μήνας ήταν όταν βγήκαμε από το χωριό. Μπήκαμε σε αραμπάδες και τραβήξαμε κατά το Άκσεραϊ. Οι Τούρκοι του Γκέλβερι έκλαιγαν και μας παρακαλούσαν να μη φύγουμε.***

Στον δρόμο βγήκαν μπροστά στον αραμπά μας Τούρκοι από τα χωριά Περίστρεμμα, Κοτιούκ και Κιζίλκαγια και μας σταμάτησαν. Ο άντρας μου τους πουλούσε μανιφατούρα βερεσέ και μας χρωστούσαν λεφτά. Ύστερα από τον αλωνισμό ξεπλέρωναν τα χρέη τους δίνοντας καρπό. Τι να το κάνουμε όμως το στάρι, αφού φεύγαμε! Έβαλαν οι Τούρκοι στα στόματα των τριών παιδιών μου μπουκιές από πίτες με τυρί και μέλι και τα παρακαλούσαν: – Φάτε και πέστε χελάλ! Να χαρείτε, πέστε χελάλ. Δε θέλανε να έχουν βάρος στη συνείδησή τους πως έφαγαν το δίκιο των ορφανών παιδιών μου. Ορμήνεψα τα παιδιά μου να φαν τις μπουκιές και να πουν: – «Χελάλ ολσούν» (ας γίνει χάρισμα). Σαν τ’ άκουσαν αυτό οι Τούρκοι, μας αγκάλιαζαν και μας φιλούσαν από τη χαρά τους. […].

Ταξιδεύαμε τέσσερις μέρες στη θάλασσα. Μια μέρα βλέπουμε ξαφνικά να βγαίνει καπνός από το αμπάρι. Είχε σκάσει το καζάνι, όπως έλεγαν. Οι γυναίκες τσίριζαν και τα παιδιά έκλαιγαν. Άλλοι έκαναν την προσευχή τους. Λέγω τότε του πατέρα μου: – Πατέρα, θα πετάξω τα παιδιά στη θάλασσα και ύστερα θα πέσω κι εγώ. Καλύτερα να πνιγούμε, να γίνουμε μάρτυρες, παρά να καούμε ζωντανοί. Ευτυχώς

κάποιος βούλωσε την τρύπα του καζανιού. Είπαμε τότε πως έκανε το θαύμα του ο Γρηγόριος Θεολόγος, γιατί είχαμε μαζί μας το λείψανό του.

Όταν φτάσαμε στο Καραμπουρνού της Θεσσαλονίκης, μας έκαναν καραντίνα. Μείναμε κάπου δυο βδομάδες στα σύρματα […] Απ' εκεί μας πήγαν στην Καβάλα.[…]».

Τα πρώτα χρόνια της έλευσης στην Καβάλα

Τα πρώτα χρόνια της έλευσής τους στην Καβάλα, οι πρόσφυγες κατασκεύασαν ένα παράπηγμα για εκκλησία, προκειμένου να βάλουν εκεί μέσα τα λείψανα του αγίου και του τα κειμήλια που έφεραν μαζί τους.

«Εν ξύλινο παράπηγμα, αρκετά ευρύχωρον, χρησιμεύει ως εκκλησία της κοινότητος… ιεραί εικόνες θεομητορικαί και αρχαιολογικής αξίας είναι σχεδόν τελείως κατεστραμμέναι υπό της υγρασίας, των υδάτων και των χιόνων.[…] Επί πλείστων των εικόνων έχει επικαθίσει τοιούτον στρώμα μούχλας ώστε αδυνατεί τις ν' αναγνωρίση τον άγιον όστις είναι εξεικονισμένος επ' αυτών…». Αυτά γράφει στα 1928 ένας επιφανής Καρβαλιώτης και μεταφέρει μέχρι σήμερα ο διακεκριμένος ιστορικός και συγγραφέας Κυριάκος Λυκουρίνος.

Στις 15 Σεπτεμβρίου του 1929 θεμελιώνεται η σημερινή εκκλησία και στην προσφώνησή του ο πρόεδρος του Φιλεκπαιδευτικού Συνδέσμου της κοινότητας Ιωάννης Δοπρίδης, σημειώνει μετά πολλών άλλων:

«[…] Σήμερον, ακριβώς πέντε έτη από την ημέραν που εγκαταλείψαμεν ακουσίως την Μικρασιατικήν μας Καρβάλλην, με τους ιερούς βωμούς και τους τάφους των πατέρων μας, κατατίθεται ο θεμέλιος λίθος του ανεγερθησομένου νέου ιερού Ναού του Γρηγορίου του Θεολόγου. Η σημερινή τελετή αποτελεί […] και εν ευλαβές μνημόσυνον του ήδη σκλάβου ιερού ναού μας που ευρίσκεται εκεί πέραν του Αιγαίου εις τα υψίπεδα της Κεντρώας Μικρασίας. Ο νέος ανεγερθησόμενος ναός […] θα περιλάβη τα διασωθέντα ιερά κειμήλια μετά του ιερού λειψάνου του πολιούχου μας και του σεπτού Τιμίου Σταυρού του δωρηθέντος υπό του αειμνήστου Αυτοκράτορος Θεοδοσίου του Μεγάλου και θα αποτελέση ούτος ιερόν προσκύνημα και εν τη ελευθέρα πατρίδι […]».

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου, ο Ιερός Ναός άρχισε να κτίζεται το 1928. Εγκαινιάσθηκε στις 27-7-1950 από τον τότε Μητροπολίτη Χρυσόστομο, τον μετέπειτα αρχιεπίσκοπο Αθηνών. Κτίτωρ είναι ο Παντελής Λουκίδης. Από το 1973 με Κανονιστική διάταξη έχει καθιερωθεί ως ιερό Προσκύνημα. Είναι τρισυπόστατος Ναός και πανηγυρίζει στις 25 Ιανουαρίου του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, στις 14 Σεπτεμβρίου της

Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού και στις 27 Ιουλίου του Αγίου Παντελεήμονος. Αρχιτεκτονικά είναι σταυροειδής με τρούλο και δύο κωδωνοστάσια. Ένα δεύτερο κειμήλιο που υπάρχει είναι ο Τίμιος Σταυρός όπου είναι ενσωματωμένο και τεμάχιο από το Τίμιο Ξύλο του Κυρίου.

Η εορτή στη Νέα Καρβάλη

Κάθε χρόνο, την παραμονή της εορτής, 24 Ιανουαρίου, το απόγευμα, ψάλλεται Πανηγυρικός Εσπερινός και στη συνέχεια, το βράδυ, γίνεται η καθιερωμένη Αγρυπνία. Την ημέρα της εορτής του Αγίου Γρηγορίου, 25 Ιανουαρίου, το πρωί τελείται Πολυαρχιερατική Θεία Λειτουργία και αμέσως μετά γίνεται η περιφορά του πανσέπτου Σκηνώματος του Αγίου στους κεντρικούς δρόμους της Κοινότητος της Νέας Καρβάλης. Σήμερα, τελέστηκε η Πανηγυρική Θεία Λειτουργία, με πολυαρχιερατικό συλλείτουργο. Μαζί με τον **Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Στέφανος λειτούργησαν ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πατρών κ. Χρυσόστομος και ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Καρπενησίου κ. Γεώργιος.**

Μακάριος Λαζαρίδης: Ο Άγιος Γρηγόριος να ευλογεί όλον τον κόσμο

Για τον εορτασμό της μνήμης του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, ο βουλευτής Καβάλας της Νέας Δημοκρατίας, Μακάριος Λαζαρίδης, έκανε σήμερα, 25 Ιανουαρίου 2022, την ακόλουθη δήλωση:

Η μακρά λαμπρή ιστορία της Νέας Καρβάλης φέρει τη σφραγίδα του Αγίου τέκνου της, του Γρηγορίου του Θεολόγου, τη μνήμη του οποίου τιμούμε σήμερα.

Ο σημαντικός ιεράρχης της Εκκλησίας μας ήταν ο προστάτης των προσφύγων από την Καππαδοκία, που τον Αύγουστο του 1924 αναγκάστηκαν να απομακρυνθούν από τις πατρογονικές εστίες τους και τη γη των προγόνων τους για να εγκατασταθούν εδώ στην Καρβάλη, στη νέα, φιλόξενη πατρίδα τους.

Μαζί τους διαρκώς, ο Άγιος Γρηγόριος συνέδραμε στην αντιμετώπιση των δυσκολιών τους και τους έδινε την αναγκαία δύναμη για να αντέξουν, να συνεχίσουν τον αγώνα τους και να προκόψουν.

Και πραγματικά, τα κατάφεραν στο μέγιστο βαθμό και δοξάζουν τον Άγιό τους γι’ αυτό.

Μαζί τους και όλοι εμείς που βρισκόμαστε εδώ και προσκυνούμε με ευλάβεια το σκήνωμά του.

Την ευλογία του να έχει όλος ο κόσμος! Χρόνια πολλά»!

Η Τιμία Κάρα του Αγίου Γρηγορίου φυλάσσεται στην Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου

Η κάρα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου αποτελεί ένα από τα πολυτιμότερα λείψανα της Ιεράς Μονή Μονής Βατοπαιδίου, για την γνησιότητα της οποίας απεφάνθη και ο πατριάρχης Ιεροσολύμων Χρύσανθος Νοταράς. Η κάρα ταξίδευε συχνά μαζί με τους μοναχούς που έβγαιναν για ζητεία. Το 1709 μεταφέρθηκε στην Βλαχία, όπου φιλοτεχνήθηκε με συνδρομή του εκκλησιάρχη Νεόφυτου το ορθογώνιο κιβώτιό της.

Αφιερώτριες του έργου ήταν η πρώτη γυναίκα του ηγεμόνα Σερμπάν Καντακουζηνού και η κόρη τους, Μαρία Βαλατζανού. Η θήκη της κάρας, που περιέχεται στο κιβώτιο, κατασκευάσθηκε εικοσιτρία χρόνια αργότερα, σύμφωνα

με την επιγραφή που περιτρέχει τη βάση της, με δαπάνες της Αικατερίνης Ροσέτι, συζύγου του ηγεμόνα των Ουγγροβλάχων Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου. Τα δύο έργα διακοσμούνται με παρόμοιο επίχρυσο άνθινο διάκοσμο πάνω σε αργυρό στικτό βάθος, που φανερώνει την επίδραση του δυτικοευρωπαϊκού μπαρόκ στην τέχνη της Βλαχίας.

Η παράσταση των Τριών Ιεραρχών στο σκέπασμα του καλύμματος , με τις ψηλές μορφές, τα χρυσοκέντητα άμφιά τους, και την προσπάθεια αποδόσεως του αρχιτεκτονικού βάθους, ακολουθεί ουσιαστικά την τοπική παράδοση. Η διακόσμηση συμπληρώνεται στο κάλυμμα με μαργαριτάρια και πολύτιμους λίθους (οι οποίοι δεν σώζονται σήμερα), και στη θήκη με μικρές ροζέτες.

Με πληροφορίες από Ιερά Μητρόπολη Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου και ΑΠΕ/ΜΠΕ

Φωτογραφία: Κιβώτιο και θήκη της κάρας του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου. Έτος 1709 (τό κιβώτιο) και 1732 (η θήκη)

Διαβάστε επίσης: Με αναφορές στη Μικρά Ασία το μήνυμα για τους Τρεις Ιεράρχες